

ЛИСТИ ЯК ЕКСПОНАТИ МУЗЕЇВ І НОСІЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Юлія Малієнко,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ,
e-mail: j-b-m@ukr.net

Епістолярні джерела — один із видів джерел особового походження.

За влучним висловом М. Коцюбинської, листи — це своєрідний архів, сейф, де, автори плекали таку надію, доробок їхній має найбільший шанс зберегтися [1, с.135].

Сучасним дітям ці «своєрідні архіви» розкривають минуле в процесі навчання історії в школі й у музеях. В особливий, особистісний спосіб листи презентують економічний, політичний, соціальний, культурний розвиток епохи та долю окремих людей на її тлі.

Листи є експонатами музеїв і родинних архівів, літературними та історичними пам'ятками. Їх дослідження поєднує компетентісно орієнтовану та музейну педагогіку, адже в обох закладено ідею формування в школярів \ школярок духовності — комплексу діяльнісних якостей людини, які передбачають її здатність творити, самовдосконалюватись, свідомо впливати на свій розвиток:

- інтелектуальний (здатність пізнавати та змінювати світ);
- етичний (здатність розуміти та поважати інших, толерантність, гуманізм);
- естетичний (здатність бачити красу та прикрашати довколишній простір....) [2, с. 13].

В умовах компетентізації освіти, її інтеграції з музейною педагогікою, актуальність епістолярних досліджень дитини зумовлена такими чинниками:

- важливість змісту, нюансів, у яких відбита історична епоха, атмосфера часу, суспільно-політичних та інших настроїв, стан культури, повсякдення тощо;
- наявність у листі аналізу подій, ситуацій, авторських коментарів, критики, роздумів щодо тих чи інших питань;
- емоційність, присутність особистості автора;
- особливості мови: творча, офіційна, спекулятивна \ маніпулятивна тощо;
- відбиття морального стану, рефлексії автора \ адресата.

Листи як експонати та носії історичної пам'яті в контексті компетентісно орієнтованої педагогіки досліджують на уроці та позаурочний час за різними алгоритмами. Пропонуємо вам один з них.

- Зверніть увагу на рік, місце написання, особу автора й адресата (якщо вказано).
- За прямою чи опосередкованою інформацією листа визначте та окресліть час, місце, особу автора, його компетентність, послідовність у судженнях, щирість тощо. Чи можна за листом розкрити світосприйняття \ погляди автора (політичні, економічні, духовні тощо)?
- Визначте обставини написання листа. Якою була атмосфера в суспільстві?
- Проаналізуйте лист, висловіть судження щодо рівня достовірності поданої інформації, наявності в листі правдивих \ неправдивих свідчень про описану ситуацію \ людину тощо. На які деталі листа варто звернути увагу адресатові, щоб зрозуміти наміри автора?
- Обговоріть, яким, на вашу думку, є справжній зміст листа.

Варто допомагати дітям досліджувати епістолярій як історичне джерело, аби вони навчилися розуміти, як у ньому відзеркалюється епоха. У такий спосіб можна не лише повторити з учнями \ ученицями основні властивості періоду, погляди адресатів, але й обговорити стиль і особливості написання, значення епістолярного спадку для вивчення історії.

Багатогранна епістолярна спадщина не лише доповнює інші історичні джерела, вона є органічним продовженням учнівських досліджень.

Список літератури:

1. Коцюбинська М. Зафіксоване і нетлінне. Роздуми про епістолярну творчість. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2001. 300 с.
2. Удовиченко І. В. Музейна педагогіка: теорія і практика: науково-методичний посібник. Київ : Лотос, Національний музей історії України, 2017. 72 с.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В МУЗЕЇ

Тетяна Мацейків,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу
суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м.Київ,
e-mail: do.skryni@gmail.com

Одним із основних та актуальних завдань освіти в Україні на сьогодні є створення умов для формування людини-громадянина, виховання почуття громадського обов'язку, розкриття можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів. Підготовка молоді до активної участі в житті суспільства, виховання демократичних принципів, формування громадянської компетентності молодого покоління — необхідні складники розвитку громадянського суспільства в Україні. Громадянська компетентність є складним особистісним утворенням, її формування потребує певної системи набуття знань, умінь, навичок, ставлень.

Сьогодні людину, для якої демократія та громадянське суспільство є природним середовищем для задоволення її особистих та суспільних інтересів, визнано основною цінністю де-